

Till: Regeringskansliet
(Miljödepartementet)
Epost:
m.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia:
christoffer.sheats@regeringskansliet.se
magnus.moreau@regeringskansliet.se

Datum: 2021.08.09

Ärendenummer: M2021/01463

Remissyttrande avseende promemorian ”Anmälningsskyldighet för att leda bort grundvatten från kalkstenstäckor” (M2021/01463)

Svemin (Föreningen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige) är den nationella branschföreningen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige. Antalet medlemsföretag uppgår till ett drygt 50-tal. Medlemsverksamheterna förekommer i hela landet, varav kalkstenstäckor i huvudsak är lokaliserade till södra Sverige (främst Gotland) och metallgruvorna är lokaliserade till norra Sverige och Bergslagen.

Generella synpunkter

Svemin välkomnar att åtgärder görs för att möjliggöra bortledning av grundvatten från Cementas (bolagets) täkt så att utrustning och infrastruktur inte förstörs. Svemin kan dock konstatera att den uppkomna situationen påvisar ett generellt systemfel med tillståndsprocesserna. Det remitterade förslaget fungerar enbart som en tillfällig lösning för att bolaget inte ska behöva vidta åtgärder som riskerar att vara straffbara för att rädda sin produktionsutrustning, till följd av att nuvarande tillstånd är tidsbegränsat och att pågående tillståndsprocess dragit ut på tiden på ett för bolaget inte förutsägbart sätt.

Det är uppenbart att förslaget enbart handlar om att skydda utrustning och infrastruktur från att skadas av inträngande grundvatten. Svemin konstaterar att förslaget inte på något sätt löser den akuta situation med risk för cementbrist som kan uppstå, med stor risk för byggstopp, i Sverige om kalkbrytningen i Slite upphör den 31 oktober i år.

Svemin konstaterar att lagförslaget visar på vilka allvarliga konsekvenser som tidsbegränsade tillstånd kan leda till. Det är i grunden högst anmärkningsvärt att det ska behövas akuta lagändringar, och att en sedan länge pågående verksamhet som den nu aktuella ska behöva anmälas på det sätt som lagändringen skulle innebära, för att undvika allvarlig materiell förstörelse. Det är tydligt att tidsbegränsade tillstånd är synnerligen dåligt lämpade för industrin, och i synnerhet för kapitalintensiva och platsbundna verksamheter. Om Cementa hade haft ett icke tidsbegränsat tillstånd skulle åtminstone kvarvarande volymer enligt det befintliga tillståndet kunna brytas ut och bolaget hade även haft möjlighet att leda bort grundvatten till dess att bolaget har fått ny ansökan prövad.

Att tidsbegränsa möjligheten för bolaget att leda bort grundvatten till en period om 12 månader förutsätter att bolaget inom den angivna tiden erhåller nytt tillstånd för brytning, eller att verksamheten har hunnit avvecklas under samma tid. Det senare är inte sannolikt eftersom bolagets inställning får antas vara att få ett nytt tillstånd till fortsatt och utökad verksamhet. Om ett sådant tillstånd inte är på plats när denna lag upphör att gälla kan bolaget ånyo hamna i samma situation som idag vilket leder till att regeringen på nytt kan behöva ingripa. Svemin delar inte regeringens bild att den föreslagna giltighetstiden skulle vara tillräcklig för en ny tillståndsprövning, i vart fall skulle det vara högst osäkert om tiden räcker för att få ett nytt lagakraftvunnet tillstånd, och anser därför att giltighetstiden bör förlängas till åtminstone 30 juni 2024. Det är av största vikt att regeringen fattar långsiktiga beslut som ger bolaget förutsägbara förutsättningar att genomföra en tillståndsprövning för fortsatt verksamhet.

Vidare vill Svemin påtala att den uppkomna situationen visar på vikten av att se över myndigheternas och domstolarnas ansvar och roller vid tillståndsprövningar, exempelvis domstolarnas utredningsskyldighet men också myndigheternas uppdrag och funktion i prövningarna. Över tid växande utredningskrav och den ensidiga bevisbördan, i kombination med otydliga uppdrag för de myndigheter som deltar som parter i prövningen och utan motsvarande beviskrav, har orsakat ökad tidsutdräkt och oförutsägbarhet av tillståndsprövningar. I den mån myndigheterna har synpunkter på utredningsmaterialet bör de samtidigt ha en skyldighet att precisera eventuella brister och på vilka sätt de kan åtgärdas. Myndigheter behöver också beakta vad som är rimligt och proportionerligt för bolagen att utreda och inte ändra kraven under prövningens gång. Sökanden behöver i ett så tidigt skede som möjligt avgränsa vilket underlagsmaterial som är tillräckligt för prövningen och i den mån ytterligare underlag visar sig behövas bör myndigheterna som anser detta ha ett ansvar att bistå för att läka bristerna. Det är även av yttersta vikt att domstolens naturvetenskapliga ledamöter har erforderlig expertkompetens i de områden som särskilt behöver bedömas i respektive prövning. Vidare bör det vara möjligt att i högre grad göra avvägningar mellan olika intressen för att säkerställa att samhällsviktig verksamhet kan bedrivas i landet. Det förslag som nu remitterats är inget annat än akut delåtgärd för den nu uppkomna situationen som inte förhindrar framtida liknande situationer.

Närmare om förslagen

Förslaget som sådant

Även med det förslag som lämnas finns det inga garantier att grundvattenbortledningen som behövs i Cementas täkt kommer att få fortsätta efter den 31 oktober 2021. Tillsynsmyndigheten kan välja att förbjuda verksamheten, eller sätta villkor som begränsar verksamheten på ett allvarligt sätt.

Att på grund av den föreslagna korta tidsfristen tvinga bolaget att påbörja bortförsel av produktionsutrustning innan bolagets ansökan är slutligt prövad kommer leda till påtaglig ekonomisk skada, utan motsvarande miljönytta, vilket behöver beaktas i sammanhanget. I det fall verksamheten inte får förnyat tillstånd är det viktigt att efterbehandlingen inte försvåras eller medför miljörisker på grund av tidsbrist när det gäller länshållning. Båda dessa omständigheter är skäl för en längre giltighetstid än den föreslagna.

För att inte riskera att syftet med lagförslaget går förlorat bör förslaget kompletteras med att grundvattenbortledningen får upprätthållas tills tillståndsfrågan avseende fortsatt verksamhet slutligen har avgjorts. Det bör också framgå att grundvattenbortledning får bedrivas under en viss tid, även om tillsynsmyndigheten förelägger bolaget att ansöka om tillstånd eller förbjuder verksamheten.

Tidsbegränsning av förordningsändringen

Tiden som förordningsändringen föreslås vara i kraft riskerar att vara alltför kort.

SveMin anser att giltighetstiden bör sättas med betydligt större marginal för att undvika risk för en ny akutsituation för Cementa.

I konsekvensanalysen av förslaget anges att giltighetstiden möjliggör att täkten kan hållas torr under den tid som behövs för en fullständig prövning av fortsatt vatten- och täktverksamhet alternativt bortforsling av utrustning och förberedelser för efterbehandling. SveMin delar inte regeringens bild av att en fullständig tillståndsprövning skulle kunna bli klar på den tid som föreslås som giltighetstid för lagändringen. Giltighetstiden bör förlängas till åtminstone 30 juni 2024.

Begränsning av volymen grundvatten som får bortledas

Förslaget anger att högst 6000 kubikmeter grundvatten per dygn, dock högst 1 100 000 kubikmeter per år får bortledas. SveMin anser att det är rimligt och naturligt att en täkt för kalksten som har bedrivits med stöd av ett tillstånd enligt miljöbalken, under den tid som behövs för en fullständig prövning av fortsatt vatten- och täktverksamhet och efter sådan anmälan som anges i förslaget, ska kunna få medgivande att under viss tid bortleda grundvatten i motsvarande volym per dygn som angetts i det tillstånd som upphört att gälla.

Stockholm, datum som ovan.

Maria Sunér
VD SveMin

Kerstin Brinnen
Branschjurist SveMin

Katarina P Nilsson
Fil.dr berggrundsgeologi